

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartának elfogadása Szlovéniában
és ennek utóbbi megváltoztatása a Szlovénia magyarok kárára**

Szerző:

mag. Koren Stefán

Dobronak, 2019. November

1. Bevezetés

„Ha az emberek megtanulják az igazságot, akkor szabadok lesznek” - mondta Abraham Lincoln a demokrácia összetevőiről szólva.¹ Tanulmányomat olvasva bizonyára érezni fogja az olvasó, hogy személyesen is érintett vagyok a most tárgyalt témában. Valóban így van, ugyanis magyar nemzetiségű szlovén állampolgárként közvetlen tapasztalataim vannak azzal kapcsolatosan, hogy milyen Szlovéniában a kisebbségek helyzete, különösen pedig, hogy miként érvényesülnek a gyakorlatban az alkotmányban biztosított nyelvi jogaik.

A Szlovén Köztársaság Alkotmányának 11. cikke értelmében „Szlovéniában a szlovén a hivatalos nyelv”, továbbá, „azon községek területén, ahol az olasz vagy a *magyar* nemzeti közösség él, az olasz, illetve a *magyar* nyelv is hivatalos nyelv”.² Mindebből az következik, hogy az adott nemzeti közösség által lakott területeken az olasz, illetve a *magyar* nyelv egyenjogú a szlovénnal.

A nemzetközi és a *magyar* nyelvű szakirodalomban általánosnak tekinthető az az álláspont, miszerint Szlovéniában példaértékű a kisebbségi nyelvi jogok szabályozása, és erre a szlovén kormány és politikai elit előszeretettel hivatkozik is. Azt Göncz László - történész, kisebbségkutató, a muravidéki *magyarok* Nemzetgyűlési képviselője - is elismeri, hogy „a szlovéniai modell formális tekintetben teljes körűen eleget tesz a Nyelvi Charta által előírt követelményeknek, sőt, néhány vonatkozásban túl is szárnyalja a karta rendelkezéseit”.³ Tanulmányomban arra mutatok rá, hogy a fenti megállapítás nem mindenben állja meg a helyét, ugyanis a szlovén állam kettős mércét alkalmaz, és a magyar kisebbség nyelvi jogait az oktatás területén szűkebben határozza meg, mint ahogy azt teszi az olasz kisebbség esetében.

---

¹ Ernst R. Sandvoss, Die Wahrheit wird euch frei machen, Sokrates und Jesus, dtv, 72. o.

² A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 11. cikk

³ Göncz László: A *magyar* nemzeti közösség nyelvi jogai és nyelvhasználata Szlovéniában. 103 - 121. In: Térvesztés határtalanítás 5.

[http://bgazrt.hu/_files/NPKI/oktatas/Tervesztes%20es%20hatartalanitas%20\(5\).pdf](http://bgazrt.hu/_files/NPKI/oktatas/Tervesztes%20es%20hatartalanitas%20(5).pdf)

2. A Nyelvi Charta elfogadása és ennek változata - tények alapjain

A Szlovén Köztársaság 1997. július 3-án írta alá a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját,⁴ melyet a szlovén Nemzetgyűlés 2000. július 19-i plenáris ülésén ratifikált.⁵ A Charta Szlovéniában 2001.január 1-jén lépett hatályba.⁶

A Nyelvi Charta által biztosított védelemnek két szintje különböztethető meg. Az alapszintű védelem a Charta II. Részében foglalt rendelkezéseken alapul, melyeket minden részes állam köteles elfogadni és alkalmazni a területén használt regionális és kisebbségi nyelvekre. Ezen felül a részes államok vállalhatják, hogy e nyelvnek (nyelveknek) magasabb szintű védelmet biztosítanak. A Nyelvi Charta 2. cikkében foglaltaknak megfelelően a részes államok arra vállalnak kötelezettséget, hogy a Charta III. Részében található (bekezdésekre, illetve pontokra tagolt) rendelkezések közül legalább harmincötöt alkalmaznak: „legalább hárm-at-hárm-at a 8. és 12. cikkből és egyet-egy-et a 9., 10., 11. és 13. cikkből”.⁷

Szlovénia a Charta aláírásakor arra vállalt kötelezettséget, hogy azonos jogvédelemben részesíti a területén élő *magyar* és olasz kisebbséget az oktatás terén, ennek megfelelően pedig a 8. cikkből az alábbi bekezdések alkalmazását vállalta: az 1. bekezdésből: a (i,ii), b (i,ii,iii), c (i,ii,iii), d (i,ii,iii), e (iii), f (iii), g, h, i pontokat; a 2 bekezdést.⁸

Vagyis, Szlovénia vállalta, hogy azokon a területeken, ahol az érintett kisebbségi nyelvet használják, anélkül, hogy az állami hivatalos nyelv oktatása bármilyen hátrányt szenvedne, elérhetővé teszi az iskolaelőkészítő oktatást az adott kisebbségi nyelven (a. i. pont) vagy az iskolaelőkészítő oktatás lényegi részét teszi elérhetővé (a. ii. pont).

Az általános iskolai oktatást illetően Szlovénia azt vállalta, hogy elérhetővé teszi az általános iskolai oktatást az adott kisebbségi nyelven (b i. pont), vagy az általános iskola lényegi részét teszi

⁴ Európa Tanács (Európa Szerződések ETS No. 148) A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája, Strasbourg, 1992.X.2. Regio - Kisebbségi Szemle 3. évf. 1992/4. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00012/pdf/09.pdf>

Zakon o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih (MELRJ), (Uradni list RS - Mednarodne pogodbe, št. 17/00, 7/07 in 8/14). Kučan Milan akkori államelnök 2000. július 27-én rendelte el (001-22-147/00 szám alatt) kihirdetését, az erről rendelkező törvény - melyet a szlovén Nemzetgyűlés elnöke, Janez Podobnik, 009-01/00-8/1 szám alatt 2000. július 19-én írt alá - 2000. augusztus 4-én jelent meg a Hivatalos Közlönyben (a 2000/69. számban).

⁵ Council of Europe: European Charter for Regional or Minority Languages. CETS No.: 148

Treaty open for signature by the member States and for accession by non-member States <https://archive.is/PdMz>

⁶ Európa Tanács: A Szakértői Bizottság jelentése a Charta Szlovéniában történő felhasználásáról, kelt: Strasbourg, 2004.junius 9-én, A-1. Bekezdés, 4. o.

⁷ A Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája 2. cikk

⁸ A Szlovén Köztársaság jelentése a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának végrehajtásáról, kelt, 2001. decemberben, Ljubljánában, III. rész, 11. o.

elérhetővé (b. ii. pont), vagy biztosítja, hogy az adott kisebbségi nyelv oktatása az általános iskolai tanrend integráns részét képezze (b. iii. pont).⁹

A középiskolai oktatás terén arra tett vállalást Szlovénia, hogy elérhetővé teszi a középiskolai oktatást az adott kisebbségi nyelven (c. i. pont), vagy a középiskola lényegi részét teszi elérhetővé a kisebbségi nyelven (c. ii. pont), vagy azt biztosítja, hogy az adott kisebbségi nyelv oktatása a középiskolai tanrend integráns részét képezze (c. iii. pont).¹⁰

Ugyanilyen vállalásokat tett Szlovénia a szakközépiskola és a szakmunkásképzés esetében is, így vállalta, hogy elérhetővé teszi a szakközépiskolai és szakmunkásképzést az adott kisebbségi nyelven (d. i. pont), vagy a szakközépiskolai és szakmunkásképzés lényegi részét teszi elérhetővé (d. ii. pont), vagy azt biztosítja, hogy az adott kisebbségi nyelvek oktatása integráns részét képezze a szakközépiskolai és szakmunkásképzési tanrendnek (d. iii. pont).¹¹

A további pontokat illetően arra tett vállalást a szlovén állam, hogy mind a *magyar*, mind az olasz kisebbségek esetében bátorítja és/vagy engedélyezi az adott kisebbségi nyelven folyó egyetemi, illetve felsőoktatási intézményben folyó oktatást (e. pont); előnyben részesíti és/vagy bátorítja e nyelvek használatát a felnőttoktatásban és továbbképzésben (f. bekezdés); intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy biztosítsák annak a történelemnek és kultúrának az oktatását, melyet az adott kisebbségi nyelvek hordoznak (g. bekezdés); biztosítják az oktatók számára a fentiek megvalósításához szükséges alap- és továbbképzést (h. bekezdés); végül felügyelőszerveket hoznak létre annak figyelemmel kísérésére, hogy milyen előrelépések történtek a kisebbségi nyelvek oktatásának megteremtése és fejlesztése érdekében (i. bekezdés).¹²

A Nyelvi Chartát kihirdető szlovén törvény tartalmazza az eredeti dokumentum angol nyelvű változatának szlovén fordítását, és kiegészül további három cikkellyel (ezek számozása 3-tól 5-ig tart).

A kiegészítő 3. cikk szerint „a megállapodás végrehajtásáért a Külügyminisztérium felel”. A kiegészítő 5. cikk értelmében „a törvény a Szlovén Köztársaság Hivatalos Közlönyében - Nemzetközi Szerződések - való kihirdetését követő napon lép hatályba”. A kiegészítő 3. cikk rögzíti, hogy

---

⁹ A Szlovén Köztársaság jelentése a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának végrehajtásáról, kelt, 2001. decemberben, Ljubljánában, III. rész, 11. o.

¹⁰ U.o.

¹¹ U.o.

¹² U.o.

Szlovénia - az Európa Tanács Főtitkára felé tett bejelentése szerint - a Charta hatálya alá tartozóként két nyelvet jelölt meg, mégpedig a *magyart* és az *olaszt*, és azt is rögzíti, hogy e nyelvek vonatkozásában a Karta III. részének rendelkezései közül melyeket használja.

Jelen tanulmány mellékletében részletezem, hogy Szlovénia választása mely bekezdésekre és pontokra esett. A törvény külön kitér arra, hogy a Szlovén Köztársaság a Karta rendelkezései közül a 7. cikket az elsőtől a negyedik bekezdéséig, megfelelően használja a roma nyelvénél.¹³

3. A Nyelvi Chartát kihirdető törvény módosítása

A szlovén Nemzetgyűlés 2007. április 26-án fogadta el a Nyelvi Charta kihirdetéséről rendelkező törvény módosítását, ezt Janez Drnovšek államfő 2007. május 4-i, 001-22-52/06 számú rendelete alapján tették közzé a Szlovén Közlönyben.¹⁴

Ez a törvény (a továbbiakban: Charta-A) két cikkből áll. Az 1. cikk azt részletezi, hogy a Szlovén Köztársaság a Nyelvi Charta III. részének rendelkezései közül az olasz és a *magyar* nyelv vonatkozásában melyeket használja. A Charta-A 2. cikke értelmében e törvény a kihirdetést követő napon lép hatályba.¹⁵

De itt előzetesen hozzá fűzném azt a tényt, hogy maga a Chartából válogatott vállalások és törvényi elfogadása a Szlovén Nemzetgyűlésben, egymagában még nem jelenti a gyakorlatban a *magyar* kisebbség védelmét, mert ahogy Kovács Péter érvelt, „a kodifikáció azonban nem önmagáért való folyamat, az is kell, hogy tényleges szükségét érezzék az adott konkrét területen az államok a pontos jogszabályoknak”.¹⁶

A jobb áttekinthetőség kedvéért jelen tanulmány mellékleteként táblázatos formában foglaltam össze, hogy a Charta-A törvény milyen vállalásokat tett az olasz, illetve a *magyar* kisebbségek vonatkozásában. Eltérést az oktatásügyről szóló 8. cikkénél találunk.

A 8. cikk esetében az eltérés a következőkből adódik: míg az olasz nyelv esetében a szlovén állam azt vállalja, hogy „elérhetővé teszik az általános iskolai oktatást az érintett regionális vagy

¹³ Zakon O Ratifikaciji Evropske Listine o Regionalnih ali Manjšinskih Jezikih (MELRJ)<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2000-02-0084?sop=2000-02-0084> Kiegészítő cikkek: 3 - 5. cikkek

¹⁴ Ukaz o razglasitvi Zakona o spremembi Zakona o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jeziki (MELRJ-A). <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2007-02-0055?sop=2007-02-0055>

¹⁵ A Charta-A törvényt a szlovén Nemzetgyűlés akkori elnöke, Franc Cukjati, írta alá - a 009-01/00-8/2 szám alatt - 2007. április 26-án. A dolgozat mellékletében található 2. táblázat szemlélteti, hogy a szlovén kormány által a 8. cikk vonatkozásában tett vállalások miként változtak 2007-ben.

¹⁶ Kovács Péter: Nemzetközi közjog IV. fejezet - A nem szerződéses jogforrások és az értelmezés segédeszközei, A nem szerződéses jogforrások, 1. A szokásjog, A szokásjog kodifikációja. Osiris Kiadó, Budapest, 2011. 131. o.

kisebbségi nyelven” (vagyis olaszul), addig a *magyar* nyelv esetében a vállalás ennél szűkebb körű: csak annyit vállal a szlovén állam, hogy az érintett nyelven (vagyis *magyarul*) „elérhetővé teszik az általános iskola lényegi részét”. Nem a teljes oktatás elérhetővé tételére kötelezi magát Szlovénia, hanem csak az oktatás „lényegi részének” elérhetővé tételére. Az általános iskolai oktatás mellett ugyanez a helyzet az iskolaelőkészítő oktatásnál, a középiskolai oktatásnál, szakközépiskolai és szakmunkásképzésnél: az olasz nyelv esetében azt vállalja a szlovén állam, hogy az adott típusú oktatást teljes egészében elérhetővé teszi, ezzel szemben magyar nyelv esetében csak az adott típusú oktatás „lényegi részének” elérhetővé tételét vállalja.

A különbséget a „lényegi rész” kitétel jelenti, mely szűkíti a *magyar* hivatalos nyelv használatát a kétnyelvű *magyar* területen, különösen a kétnyelvű iskolákban. Határozott álláspontom az, hogy ehhez a különbségtételhez Szlovéniának nincsen alkotmányjogi alapja, csakis politikai döntés születhetett, indokaimat egy későbbi fejezetben részletezem, nemzetgyűlési dokumentumok alapján.

A Charta 8. cikk 1. bekezdés további pontjainál (e.,f.,g.,h. és i.), illetve a 8. cikk 2. bekezdésénél nem történtek változások, vagyis Szlovénia ezek tekintetében nem változtatta meg az eredetileg tett vállalásait¹⁷

A fentiek alapján felmerül a kérdés: miért fogadta el a szlovén Nemzetgyűlés a Charta-A törvényt, vagyis mi indokolta a változtatásokat? Különösképpen pedig, mi indokolta a 8. cikk vonatkozásában az olasz és a *magyar* kisebbségek közötti különbségtételt? A Nyelvi Charta ratifikálása óta eltelt időben ugyanis a szlovén alkotmány nem változott, és olyan alkotmánybíróági határozat sem született, mely megváltoztatta volna az alkotmány értelmezését. A különbségtétel ilyenformán nem vezethető le az alkotmányból, nincsen alkotmányos alapja annak.

4. A Charta-A törvény értékelése

Az egyén anyanyelve, egy közösség nyelve alapjaiban határozza meg az identitást. A nyelvhasználat alapvető emberi jog.¹⁸ Nem elegendő, ha az állam garantálja a nyelvi jogokat, hanem az aktív

---

¹⁷ Zakon o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jeziki (Uradni list RS - Mednarodne pogodbe, št. 17/00, 7/07 in 8/14), (MELRJ) 4. cikk.

¹⁸ Szlovén alkotmány, 14. cikk, (A törvény előtti egyenlőség) Szlovéniában mindenki számára, *nemzetiségre*, fajra, nemre, *nyelvre*, vallásra, politikai vagy egyéb meggyőződésre, vagyoni helyzetre, születésre, képzettségre, társadalmi helyzetre,

cselekvés is elvárt tőle annak érdekében, hogy azokkal mind az egyén, mind az adott közösség élni tudjon.

Szlovénia a szakértők egybehangzó álláspontja szerint példamutató módon garantálta az 1991-es alkotmányában az őshonos kisebbségként elismert olasz és *magyar* közösség nemzetiségi jogait. Jelen tanulmány arra világít rá, hogy a szlovéniai *magyarság* esetében a nyelvi, nyelvhasználati jogok gyakorlati megvalósulása problematikus. Hiába szögezi le azt az alkotmány (alaptörvény), hogy a vegyes lakosságú területen a *magyar* nyelv a szlovénnal egyenjogú hivatalos nyelvnek tekintendő, ha a jogalkotó nem hozza létre azokat a törvényeket, rendeleteket, melyek e jogok megvalósulásához nélkülözhetetlenek.

Az anyanyelvi oktatás a kisebbségek esetébe különös jelentőséggel bír, hiszen az iskola a nemzetiségi kultúra, a hagyományok megismertetésének egyik fő színtere. Egyúttal pedig olyan értékeket is közvetít, mint az elfogadás, a tolerancia, a másik ember értékrendjének tisztelete. Ugyanakkor az is legalább ilyen fontos, hogy az ügyeit intéző kisebbségi polgár az anyanyelvén kommunikálhasson a hatóságokkal. Ez egyfelől biztonságérzetet jelent számára, másrészt pedig feltehető, hogy anyanyelvén jobban ki tudja fejezni magát, tehát a jogérvényesítés is hatékonyabb, ha az általa választott nyelven folyik az eljárás. A fentiekben azt láthattuk, hogy a szlovén állam jelenleg (és immár huszonhatodik éve) nem tesz eleget maradéktalanul a kisebbségi jogok védelmét szolgáló kötelezettségének, elmulasztotta olyan jogszabályok megalkotását, mely a kettős nyelvű területen működő óvodák, iskolák, bíróságok, közigazgatási hatóságok munkatársait köteleznék a *magyar* nyelv megtanulására.

Az egyén, aki a *magyar* kisebbség tagja, illetve a *magyar* közösség ezt akár úgy is értékelheti, hogy az állam nem lép fel kellőképpen az intolerancia, a nyelvi, nemzetiségi diszkrimináció ellen. Egy olyan érzékeny múltú országban, mint Szlovénia, akár ennyi is elég lehet ahhoz, hogy felidézze a nemzeti tudatban a különbözőségeen alapuló megaláztatás és a gyűlölködés történelmét. Mindezek mellett fennáll a veszélye annak, hogy Szlovéniában az emberi jogok megfelelő, normatív (de iure) meghatározása csupán elméleti és akadémiai marad, nem pedig gyakorolt és hatékony forma (de facto).

Másodsorban az intolerancia és a diszkrimináció ösztönzése meggyőzheti a többségi társadalom öntudatosabb tagjait arról, hogy kövessék a többségi propagandát a kisebbséggel szembeni konkrét, jogtalan cselekmények révén is, ez pedig a kisebbség ellenállását válthatja ki ugyanolyan, vagy még súlyosabb eszközökkel. Ezért sürgősen szükség van arra, hogy a hivatalos *magyar* és szlovén nyelven is folytatható eljárásokban illetékes bíróságok, hivatalok következetesen tartsák tiszteletben az Alkotmányt, annak is legfőként az 5. cikkét, mely szerint „az állam saját területén védi az ember jogait és alapvető szabadságait. Védi és biztosítja az őshonos olasz és *magyar* nemzeti közösség jogait.”

Míg a szlovén politika első látásra (*prima facie*) nagylelkűen elkötelezte magát nemzeti szinten amellet, hogy a Nyelvi Charta 8. cikkét (oktatás) mind a két kisebbség, vagyis a *magyar* és olasz esetében egyformán használja, addig 2007-ben valamiért meggondolta magát. Tette ezt úgy, hogy sem a két kisebbséget megillető jogosítványok alkotmányos alapja, sem annak alkotmánybíróági értelmezése nem változott.

Kardos Gábor arra hívja fel a figyelmet, hogy a részes államok saját belátásuk szerint döntenek arról, hogy a területükön élő regionális vagy nyelvi kisebbségek javára a Charta által felkínált „menüből” melyek rendelkezéseket ismerik el magukra nézve kötelezőnek. A „túlvállalás az állam joga” - mutat rá Kardos - ám az is egyértelmű, hogy a kötelezettségvállalás mivel jár: az államnak „biztosítani kell a tényleges végrehajtást, a kötelezettségek nem maradhatnak pusztá deklarációk”.¹⁹ Ez kétségkívül egy opportunista álláspontot jelez, és Szlovéniára alkalmazva akár értelmezhető úgy is, hogy a szlovén állam 2007-re felmérte, reálisan mennyit tud végrehajtani a vállalásaiból, azokat a vállalásokat pedig, melyek teljesítésére nem volt képes, egyszerűen elengedte. Emellett, lehet egy másik *magyar*ázat is. 1991-ben háború volt Szlovéniában, új alkotmányt kellett elfogadni és a nemzetközi politikusokat és államokat is meg kellett győzni arról, hogy az új Szlovénia demokratikus, szociális állam, mely megfelel a jogállamiság kritériumainak, gondoskodik népeiről, különösen a történelmileg elismert *magyar* kisebbségről. Megítélésem szerint Szlovénia 2007-re felvételt nyert minden jelentősebb nemzetközi szervezetbe (NATO, EU, ENSZ), így már nem volt szükséges figyelni a kisebbségekre, de a nemzetközi politika is levette szemeit az új országról. Így csendben, mindenféle feltűnés nélkül megtörténhetett a Charta-A törvény elfogadása és a *magyar* hivatalos kisebbségi nyelv csorbítása.

---

¹⁹ Kardos Gábor: Kisebbségek: Konfliktusok és garanciák. Budapest, Gondolat Kiadó, 2007. 95. o.

Egyetértve Andrassy György megállapításával, leszögezhetjük, hogy az egyes államok nyelvjoga rendkívüli változatosságot mutat, és a „nyelvi igazságosságot” nem is lehetséges „egyetemes, minden kontinensre és államra kiterjedő érvénnyel meghatározni”.²⁰ A nyelvi jogok azonban emberi jogok, ilyenformán pedig „létezik egy [...] fundamentum, egy emberi jogi alap, amely a nyelvjog körében is kellő mértékben meghatározza az egyes államok jogalkotásának mozgásterét.”²¹

Alapvető kérdés, melyre mindeztidáig nem találtam választ: vajon a *magyar* állam értesült a Charta-A törvényről, és az e törvény folytán beállt változásokról? Ha igen, akkor az anyaország miért nem emelte fel a hangját a szlovén földön élő *magyarok* védelme érdekében?

A Charta-A törvénnyel bevezetett módosítás nagy hatással van az oktatásra és a *magyar* kisebbség asszimilációjára Szlovéniában. Az olasz hivatalos nyelv fenn tudja magát tartani Szlovéniában, a *magyar* kisebbség esetében azonban nem ez a helyzet. A szlovéniai *magyar* közösség lélekszáma elkésérítően kevés, a vegyes házasságok száma ugyanakkor magas. Lényegében kényszer-asszimilációnak lehetünk tanúi. Nincsenek *magyar* nyelvű szaktanárok, *magyar* nyelvű ügyvédek, *magyar* nyelvű bírók, közalkalmazottak, jegyzők, papok. A szlovén politikusok, döntéshozók rendszerint azzal érvelnek, hogy bár a szlovén állam minden lehetséges jogosítványt biztosít a *magyar* kisebbségnek, de a *magyarok* nem szeretik az anyanyelvüket, nem használják sem privát viszonyaikban, sem a hivatalos ügyekben. Nem kérik, hogy használhassák anyanyelvüket sem az iskolában, sem a hivatalban, sem a rendőrségen, sem a bíróságokon. Holott azt látjuk, hogy a szlovén országgyűlés - kétharmados többséggel - egy olyan törvényt fogadott el, mely visszalépésnek tekinthető a Nyelvi Charta korábbi ratifikációjához képest.

Tanulságos felhívni a figyelmet arra, hogy a szlovén állam az alkotmány 5. cikkében garantálja, hogy védelmezi területén az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat, védi a két őshonos nemzeti kisebbség jogait.²² A 8. cikk pedig azt mondja ki, hogy a törvények és más jogi normák nem lehetnek ellentétesek a nemzetközi jog általános elveivel és azokkal a nemzetközi szerződésekkel, melyeknek részese Szlovénia. A ratifikált és közzétett nemzetközi szerződéseket közvetlenül kell alkalmazni.²³

---

²⁰ Andrassy György: A nyelvi jogalkotás és a helyes nyelvjog. In: Révész Béla (szerk.): Jogalkotás és kodifikátorok. Vladár Gábor emlékülés. Szeged, Jurispetus Kiadó, 2016. 29-41. o. 29-30. o.

²¹ Andrassy 2016, 30.

²² Szlovén Alkotmány 5. cikke

²³ Szlovén Alkotmány 8. cikke

5. A Nyelvi Charta-B módosítása Szlovéniában

A Nyelvi Charta ratifikálásáról szóló törvényt 2014-ben ismét módosították. A Charta-B törvényt a szlovén Nemzetgyűlés 2014. június 19-én fogadta el a plenáris ülésén, 009-01/14-3/12 szám alatt. Pahor Borut államelnök 2014. június 27-én, a 003-02-6/2014-12 számú rendeletével intézkedett a törvény kihirdetése iránt, és 2014. június 30-én jelent meg a hivatalos lap 2014/49 számában.²⁴

A Charta-B törvény csak két cikket tartalmaz. A 3. cikk arról rendelkezik, hogy a törvény végrehajtása immár nem közvetlenül a külügyminisztérium hatáskörébe tartozik, hanem a kormány kisebbségi állampolgársági irodája hajtja azt végre, közreműködve a külügyminisztériummal „és minden más szervezettel, mely hatáskörrel rendelkezik, melyet a Charta szabályoz”. A 2. cikk a hatályba lépésről rendelkezik, melyre a kihirdetést követő tizenötödik napon kerül sor.

6. A Kisebbségi Szlovén Nemzetgyűlési Bizottság ülése

A fentiek alapján joggal merül fel a kérdés, hogy miként történhetett az, hogy a szlovén törvényhozás bármiféle ellenvetés nélkül el tudta fogadni a Charta-A törvényt, és így - anélkül, hogy a legcsekélyebb belföldi vagy külhoni visszahangot is kiváltotta volna - csorbította a magyar kisebbség nyelvi jogait az oktatás terén.

Kutatásom során kikértem a Kisebbségi Szlovén Nemzetgyűlési Bizottság jegyzőkönyveit, köztük azt a jegyzőkönyvet, melyet 2006. október 17-én vettek fel a hatodik rendes ülésen. Az ülést a bizottság elnöke vezette, Pozsonec Mária, aki abban az időszakban a nemzetgyűlésben képviselőként is tevékenykedett. Ahogy a jegyzőkönyvből kiderül, ezen az ülésen csak egyetlen napirendi pont szerepelt, mégpedig a Charta módosítása, vagyis a Charta-A törvény elfogadhatósága.

Ugyancsak a jegyzőkönyvből derül ki az is, hogy a Charta módosítását a Külügyminisztérium nemzetközi jogi osztálya kezdeményezte. Ennek az osztálynak a tagja megjelent a bizottság ülésén, és a következőket adta elő: amikor 2000-ben állították össze az észrevételeket és beszámolt az Európa Tanács Kisebbségi Bizottságának Európai Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának Szakértői Bizottsága (a továbbiakban: Szakértői Bizottság) számára, akkor szembesültek azzal, hogy a Charta ratifikálása során „tévesen választottak” a Charta által felkínált á la carte

---

²⁴ „Zakon o spremembi Zakona o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jeziki”, MELRJ-B.

menüből: „szelektív” választás helyett „kumulatív” választásra került sor. Ennek fényében úgy határoztak, hogy újból felkérjük az illetékes minisztériumokat, hogy véleményezzék ismételten a Chartát, akár felülbírálván korábbi álláspontjaikat.

A kisebbségi (*magyar és olasz*) képviselők mindvégig tiltakoztak, úgy vélték, nem kell módosítani az immár elfogadott és ratifikált Chartát, különösen nem a 8. cikkénél, vagyis az egyébként is érzékeny kérdésnek számító oktatás esetében. Az olasz képviselő figyelmeztette a jelenlévőket, hogy „revíziós” cselekedetről van itt szó, mely a kormány által elfogadott jogoknak a szintjét csökkenti. A Külügyminisztérium nemzetközi osztályának szakértője figyelmeztette az ülés résztvevőit, hogy a kisebbségi önkormányzatokról szóló törvény²⁵ 15. alapján ki kell kérni a kisebbségek véleményét minden olyan ügyekben, mely érinti jogaikat.

Az elnök asszony a törvénymódosítás elutasítására tett javaslatot, arra hivatkozással, hogy a módosítás olyan kisebbségi jogokat csorbít, melyek védelmére az állam a Charta ratifikálásakor már kötelezettséget vállalt. A bizottság azonban nem tudott párbeszédet folytatni e témában az oktatási miniszter képviselőjével, ezért a bizottsági ülés elnapolásáról döntöttek. Újabb bizottsági ülésre azonban nem került sor.

7. A Szlovén Nemzetgyűlés külügyi bizottság tárgyalása a Charta módosításáról

A külügyi bizottság először a 2006. október 19-i ülésén tűzte napirendre a Charta-A törvénytervezet megtárgyalását, ekkor azonban úgy látták, hogy a szükséges egyeztetések még nem zajlottak le, ezért javasolták, hogy a Nemzetgyűlés vegye le a napirendjéről a Charta-A elfogadását. Ez meg is történt. A külügyi bizottság érdemben a 2007. április 19-i ülésén tárgyalta a Charta módosítását, vagyis a Charta-A törvénytervezetét. Itt szintén szóba került az, hogy hiba volt a Charta ratifikálásakor a „szelektív” helyett a „kumulatív” választást alkalmazni.²⁶

Az olasz kisebbségi képviselő arról értesítette a jelenlévőket, hogy saját hatáskörben megbeszéléseket folytatott az Európa Tanács Szakértői Bizottságánál a szlovén Charta-törvény módosításáról, és a Szakértői Bizottság egy tagja arról tájékoztatta, hogy maga a Szakértői Bizottság elítéli ezt a szlovén lépést. Az olasz kisebbségi képviselő egyúttal felhívta a jelenlévők

---

²⁵ Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih (Uradni list RS, št. 65/94 in 71/17 - ZFO-1C).

²⁶ U.o.

figyelmét a Nemzetgyűlés jogalkotási bizottságának véleményére, mely szerint a Charta a 3. cikk alapján nem engedélyezett ilyen eljárás, csakis arra van lehetőség, hogy a részes állam a kötelezettségvállalásainak körét bővítse.

Ezt követően az oktatási minisztérium megbízottja kért szót, és a következő magyarázatot adta a jelenlévőknek: a szlovén kormány a Charta aláírásakor valóban a legnagyobb védettséget (tehát a 8. cikk 1. bekezdés a.I. pontját) választotta a magyar nyelvi oktatás számára, ez azonban a gyakorlati megvalósítást tekintve okoz problémát. Amennyiben ugyanis ez változatlanul maradna, akkor Szlovéniának meg kellene változtatnia az oktatási terveit, mégpedig úgy, hogy a magyar iskolák magyar nyelvűek legyenek, nem pedig kétnyelvűek. Márpedig, ez valójában kárt okozna a kétnyelvű iskoláknak Muravidéken, és ezért kell azt elfogadni, hogy az olasz kisebbség oktatása a legnagyobb védettséget élvezzi, míg a *magyar* kisebbség számára csak a kétnyelvű oktatást garantálják.

Ezt követően hosszas vita bontakozott ki a külügyi bizottságban, végül azonban a jelenlévők egyhangúlag elfogadták a Charta-A törvényt, vagyis a Charta törvény módosítását, és ezzel együtt a magyar kisebbség oktatási jogainak csorbítását.

8. Összegzés

„Azok a törvények, más előírások és általános okmányok, amelyek kizárólag a nemzeti közösségek alkotmányban meghatározott jogainak érvényesítésére és helyzetére vonatkoznak, a nemzeti közösségek képviselőinek beleegyezése nélkül nem fogadhatók el” - szögezi le a szlovén Alkotmány 64. cikke. A kisebbségi önkormányzatokról szóló törvény 15. cikke pedig kimondja, hogy „az önkormányzati nemzeti közösségek javaslatokat, kezdeményezéseket és véleményeket nyújtanak be minden hatáskörükbe tartozó kérdésben a Nemzetgyűlésnek, a kormánynak és más állami testületeknek”, a második mondat pedig előírja, hogy „amikor az állami testületek a nemzeti közösségek tagjainak státusával kapcsolatos kérdésekben döntenek, először meg kell szerezniük az önkormányzó nemzeti közösségek véleményét”.²⁷

A fentebb leírtak alapján felmerül a kérdés: a magyar nemzetgyűlési képviselő miért nem élt a Charta-A törvény szavazásra bocsátásakor a politikai vétó jogával? Hiszen, a kisebbségi

---

²⁷ Az önkormányzatok nemzeti közösségek törvénye /Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih (Uradni list RS, št. 65/94 in 71/17 - ZFO-1C)

nemzetgyűlési bizottság nem foglalt állást a törvényjavaslat kérdésében, és erre nem is volt lehetősége, hiszen a napolást követően nem tartottak újabb bizottsági ülést a témában. Pozsonc Mária képviselőasszony pedig nem hogy a vétójogával nem élt, hanem még csak nem is szavazott a Charta-A törvény elfogadása ellen. Márpedig, jogilag egyértelmű, hogy mind az alkotmány 64. cikke mind a kisebbségi önkormányzatokról szóló törvény 15. cikke vétójogot ad a nemzetiségi képviselőnek. Továbbá, a vétójog gyakorlása megalapozott lett volna, hiszen a Nemzetgyűlés elnöke - 009-01/00-8/2 EPA 1050-IV szám alatt - 2006. szeptember 20-án felhívást intézett a kisebbségi önkormányzatoknak, így a Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösségnek is, hogy 2006. október 16-i határidővel véleményezzék a Charta-A törvényjavaslatot. Az Olasz Tengerparti Önkormányzati Nemzeti Közösség - 2006. október 10-én kelt 62/2006 számú dokumentumban - kifejtette a véleményét, a Roma Államszövetség pedig - 2006. október 17-én, 009-01/00-8/2 szám alatt - tiltakozást nyújtott be a Nemzetgyűléshez. A Muravidéki Magyar Önkormányzat azonban se nem vétőzött, se nem tiltakozott, még csak válasza sem méltatta a Nemzetgyűlés elnöke által tett felhívást.

A magyar kisebbségi önkormányzat tehát bizonyosan hibázott, de a Nemzetgyűlés sem az alkotmányban, illetve a törvényekben foglaltak szerint járt el, ugyanis a magyar kisebbség véleménye nélkül nem lett volna szabad szavazásra bocsátania a Charta-A törvénytervezetet.

Értékelhetjük ezt úgy is, hogy a többség döntött, mind a külügyi bizottságban, mind a Nemzetgyűlésben. Jean Cocteau-t idézve, „Mann darf die Wahrheit nicht mit Mehrheit verwechseln”²⁸ - vagyis „nem szabad az igazságot a többséggel zavarba hozni”! Úgy vélem, a többségi politika teljes egészében figyelmen kívül hagyta a magyar kisebbség érdekeit, ám így éppen az Alkotmány 5. cikkében foglaltak szenvedtek sérelmet. Az 5. cikk ugyanis kimondja, hogy a szlovén állam „védi és biztosítja az őshonos olasz és magyar nemzeti közösség jogait”. Az Alkotmány nem tesz különbséget a nemzetiségek között, és a törvények is azonos jogokkal ruházzák fel a Szlovéniában élő magyarokat és olaszokat. A Charta-A törvény éppen ezt az elvet törte át, csorbítva ezáltal a magyar ajkú kisebbség oktatási jogait.

Annak elemzése, hogy ennek az eljárásnak a hátterében milyen mélyebb okok húzódnak meg (kényszerasszimilációs törekvések, esetleg valamiféle visszavágás a történelmi múlt vélt vagy valós sérelmeiért), meghaladná egy jogi dolgozat kereteit. Az viszont elgondolkodtató, hogy a

---

²⁸ Ernst R. Sandvoss, Die Wahrheit wird euch frei machen, Sokrates und Jesus, dtv, 73. oldal

Nemzetgyűlés éppen azokat a törvényeket és alkotmányi előírásokat sértette meg a Charta-A törvénnyel kapcsolatos eljárása során, melyeket maga fogadott el, és melyeket maga tett kötelezővé minden szlovén állampolgár számára. Márpedig, ez egy nagyon önkényes magatartás. „Non exemplis sed legibus est iudicandum” - mondja a latin, vagyis nem példák alapján, hanem törvények szerint kell ítélni. Megítélésem szerint ezt a Nemzetgyűlésnek is tiszteletben kell tartania, miként Platon mondását is: „Non ut lubet, sed ut licet, vivimus”, vagyis, „nem ahogy tetszik, hanem ahogy szabad, úgy kell viselkednünk”.

Felhasznált források

- Andrassy György: A nyelvi jogalkotás és a helyes nyelvjog. In: Révész Béla (szerk.): Jogalkotás és kodifikátorok. Vladár Gábor emlékülés. Szeged, Jurispetus Kiadó, 2016. 29-41. o.
- Göncz László: A magyar nemzeti közösség nyelvi jogai és nyelvhasználata Szlovéniában. 103 - 121. In: Terveztés határtalanítás 5. Elérhető:
[http://bgazrt.hu/_files/NPKI/oktatas/Terveztes%20es%20hatartalanitas%20\(5\).pdf](http://bgazrt.hu/_files/NPKI/oktatas/Terveztes%20es%20hatartalanitas%20(5).pdf)
- Kardos Gábor: Kisebbségek: Konfliktusok és garanciák. Budapest, Gondolat Kiadó, 2007.
- Kovács Péter: Nemzetközi közjog IV. fejezet - A nem szerződéses jogforrások és az értelmezés segédeszközei, A nem szerződéses jogforrások, A szokásjog, A szokásjog kodifikációja. Osiris Kiadó, Budapest, 2011.
- Ernst R. Sandvoss, Die Wahrheit wird euch frei machen, Sokrates und Jesus, dtv.
- Európa Tanács (Európa Szerződések ETS No. 148) A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája, Strasbourg, 1992.X.2. Regio - Kisebbségi Szemle 3. évf. 1992/4. Elérhető:
<http://epa.oszk.hu/00000/00036/00012/pdf/09.pdf>
- Zakon o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jeziki (MELRJ), (Uradni list RS - Mednarodne pogodbe, št. 17/00, 7/07 in 8/14). (A kisebbségi önkormányzatok törvénye).
- Council of Europe: European Charter for Regional or Minority Languages. CETS No.: 148. Treaty open for signature by the member States and for accession by non-member States
Elérhető: <https://archive.is/PdMz>
- Európa Tanács: A Szakértői Bizottság jelentése a Charta Szlovéniában történő felhasználásáról, kelt: Strasbourg, 2004.június 9-én.

- A Szlovén Köztársaság jelentése a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának végrehajtásáról, kelt, 2001. decemberben, Ljubljanában.

Melléletek

1.Melléklet

	Kihirdetés kori 2000-ben vállalások Szlovénia részéről az olasz és magyar kisebbséget illetően	Vállalások a 2007-es módosítást követően az olasz kisebbséget illetően	Vállalások a 2007-es módosítást követően a magyar kisebbséget illetően
1. cikk	a (i, ii,)	a (i)	a (ii)
	b (i, ii, iii)	b (i)	b (ii)
	c (i,ii,iii)	c (i)	c (ii) ²⁹
	d (i,ii, iii)	d (i)	d (ii)
	e (iii)	e (iii)	e (iii)
	f (iii)	f (iii)	f (iii)
	g	g	g
	h	h	h
	i	i	i
2. cikk		2. cikk	2. cikk

1. táblázat: A Szlovén Köztársaság által vállalt kötelezettségek a Nyelvi Karta 8. cikkelye alapján: az eredeti vállalások és a 2007-es vállalások, külön az olasz, külön a *magyar* nemzeti közösségre vonatkoztatva. Forrás: Szlovén Köztársaság Karta-a törvény (2007. április 26.) alapján, saját szerkesztés.

²⁹ Itt a forrásban tévedés van, mert a - c - bekezdés a *magyar* nyelvénél nem szerepel. Vajon tévedésből vagy szándékosan?

2.Melléklet

	olasz	magyar
8. cikk oktatásügy	a. i. elérhetővé teszik az iskolaelőkészítő oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken	a. ii. elérhetővé teszik az iskolaelőkészítő oktatás lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken
	b. i. elérhetővé teszik az általános iskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken	b. ii. elérhetővé teszik az általános iskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken,
	c. i. elérhetővé teszik a középiskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken	c. ii. elérhetővé teszik a középiskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken
	d. i. elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzést az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken	d. ii. elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzés lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken
	e. iii. amennyiben az állam szerepe a felsőoktatási intézményekkel fenntartott kapcsolatrendszerben nem teszi lehetővé az i. és ii. bekezdések alkalmazását, úgy bátorítják és/vagy engedélyezik a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó egyetemi oktatást, vagy egyéb felsőoktatási intézményben történő tanulást, vagy megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket, mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák	
	-----	f. iii. amennyiben a közhatóságoknak

		nincs közvetlen hatáskörük a felnőttoktatásban, úgy előnyben részesítik és/vagy bátorítják e nyelvek használatát a felnőttoktatásban és továbbképzésben
	-----	g. intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy biztosítsák annak a történelemnek és kultúrának az oktatását, amelyet a regionális vagy kisebbségi nyelvek hordoznak;
	-----	h. biztosítják az oktatók részére a Fél által az a-g. bekezdések közül elfogadottak megvalósításához szükséges alap- és továbbképzést;
	-----	i. létrehoznak felügyelő szerve(ke)t a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatásának megteremtésében és fejlesztésében tett intézkedések és elért előrehaladás figyelemmel kísérése és a kérdésekről nyilvánosságra hozandó időszaki jelentések elkészítése céljából
	2. Az oktatásügy vonatkozásában azokban a körzetekben, amelyek nem minősülnek a regionális vagy kisebbségi nyelvek által hagyományosan használt körzetnek, ha azt a regionális vagy kisebbségi nyelvet használók száma indokolja, a Felek vállalják, hogy engedélyezik, bátorítják vagy létrehozzák a regionális vagy kisebbségi nyelven történő oktatást, vagy az ilyen nyelvek oktatását valamennyi megfelelő oktatási szinten	

2. táblázat: A Szlovén Köztársaság által vállalt kötelezettségek a Nyelvi Karta 8. cikkelye alapján. Forrás: Szlovén Köztársaság Karta-a törvény (2007. április 26.) alapján, saját szerkesztés.